D. Babos Zsuzsánna: Híd az önkéntesség és a munkaerőpiac között – Az önkéntesség szerepe a tanulás, a kompetenciafejlődés és a munkaerőpiaci átmenetek rendszerében. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2026.[1]

Kraiciné Szokoly Mária: Az önkéntesség mint informális tanulási „tranzit"-színtér a munkaerőpiac felé

https://doi.org/10.71157/upsz.2026.09-10.10

Magyarországon az önkéntes munka – mint díjazás nélkül, társadalmi vagy közösségi célokért végzett tevékenység – a pedagógiai és a szélesebb közbeszédben 2012-ben került reflektorfénybe, amikor a középiskolákban a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény alapján bevezették az 50 órás *iskolai közösségi szolgálat*ot (IKSZ), majd az 2016-tól az érettségi bizonyítvány megszerzésének feltételévé vált. Az iskolai közösségi szolgálat sajátos helyet foglal el az önkéntesség világában, mert nem tekinthető klasszikus értelemben vett önkéntes tevékenységnek, hiszen jogszabályi kötelezettség. Ugyanakkor alkalmas arra, hogy a fiatalokat megismertesse az önkéntesség világával, hiszen minden érettségit adó középiskola diákjai számára biztosítja a közösségi szerepvállalás első élményét. Azonban a szolgálat eredményessége nagymértékben függ a megvalósítás minőségétől; ha pusztán a kötelező óraszám teljesítésére korlátozódik, ha nem épül valós társadalmi szükségletekre, és nem kíséri személyes kapcsolatok teremtése és pedagógiai reflexió, akkor nem alapozhatja meg a felnőttkorban végzett önkéntes aktivitást.

A közbeszédben ugyanakkor kevés szó esik a magyar felnőttkorú lakosság önkéntes tevékenységéről. Hazai és nemzetközi kutatások egyaránt arra utalnak, hogy Magyarországon az önkéntesség társadalmi beágyazottsága, a civil részvétel és a szervezett önkéntes tevékenység aránya elmarad a gazdaságilag eredményesebb nyugat-európai demokráciákétól. A különbség nem az egyéni segítőkészség hiányából fakad, hanem elsősorban a hazai civil társadalom, a demokratikus részvétel hagyományainak eltérő történeti fejlődéséből és az állampolgári bizalom alacsonyabb szintjéből.

Kevés szó esik a közbeszédben arról is, hogy az önkéntes tevékenység milyen „egyéni haszonnal" jár, nem tudatosul az a fontos tény, hogy az önkéntes tevékenység minden életkorban a tapasztalati tanulás színtere, olyan (rendszerint nem tudatos) tanulási folyamat, amelynek eredményeként a megszerezhető kompetenciák jelentősen gazdagítják az önkéntes személyek kompetenciaportfólióját, munkaerőpiaci sikerességét. Korunkban ugyanis az élet és munka *VUCA* betűszóval[2] jellemezhető világa egyre inkább egymástól korábban távol lévő

[1] *A könyv elektornikus formában elérhető itt:* https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/https-www-eltereader-hu-media-2026-05-d_babos-pdf/

[2] Korunk jellemzéseként a *VUCA* kifejezés a *Volatility* (volatilitás), *Uncertainty* (bizonytalanság), *Complexity* (komplexitás) és *Ambiguity* (kétértelműség) szavak rövidítése, és a korszakot jellemző gyors változásokra és nehézségekre utal.

területek együttműködését igényli. Elmosódnak a határok a tudásterületek között, és előtérbe kerülnek azok az önkéntes munkát átszövő képességek és kompetenciák, amelyek az iskolában rendszerint kevéssé megszerezhetők. A gazdasági-technológiai változásokkal történő lépéstartás kényszere miatt a tanulás világa kitágult. Az iskoláztatást követő élethosszig tartó tanulás mentén a formális, iskolai rendszerű tanulás mellett főszereplővé válnak a nem formális, főként a munka világához köthető tanulási utak, valamint a bárhol és bármikor, szabadidőben megvalósuló tanulás színterét jelentő informális közegek, amely utóbbiak egyike az önkéntes munka sokszínű világa.

Erre fókuszál D. Babos Zsuzsánna, amikor könyvében az önkéntes tevékenységet a munkaerőpiac oldaláról közelíti meg, és hangsúlyozza, hogy az önkéntesség az egész életen át tartó tanulás egyik jelentős informális tanulási színtere. Az önkéntes tevékenység során megszerzett tapasztalati tudás, készségek és transzverzális kompetenciák – különösen a kommunikáció, az együttműködés, a problémamegoldás, a szervezőkészség és a felelősségvállalás – hozzájárulnak az egyén foglalkoztathatóságának és munkaerő-piaci értékének növekedéséhez. Nem véletlen, hogy az eddiginél jóval szélesebb körű validáció, azaz a bármely tanulási színtéren megszerzett tudás hivatalos elismerésének és érvényesítésének lehetősége az Európai Unió élethosszig tartó tanulási politikájának egyik kiemelt célkitűzése. A Cedefop 2024. évi, *European Inventory of Validation of Informal and Non-formal Learning. Overview Report* című dokumentuma az informális tanulás, a kompetenciafejlesztés, valamint a foglalkoztathatóság mellett az önkéntesség arányának növekedését is célként jelöli meg. Hangsúlyozza, hogy „a validáció lehetővé teszi, hogy az emberek a munka, a közösségi szerepvállalás és az önkéntesség során megszerzett kompetenciáikat elismertessék, ami jobb foglalkoztatási esélyeket eredményez".

az önkéntesmenedzsment gyakorlati kérdései

A könyv D. Babos Zsuzsánna 2018-ban megvédett, *Az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata – Informális és nem-formális tanulási folyamatok az önkéntes szektorban* című doktori disszertációja alapján készült, s benne a szerző közreadja mindazt, amit ma az önkéntességről széles körben tudni érdemes. Célja az önkéntesség fogalmának tisztázása, az önkéntesség hazai trendjeinek meghatározása, az önkéntesség motivációinak, típusainak bemutatása a nemzetközi és hazai szakirodalom alapján, valamint önálló, empirikus kutatás nyomán az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata az uniós és hazai szakpolitikai törekvések és az élethosszig tartó tanulás tükrében.

A kötet első és harmadik fejezetében a szerző az önkéntesség fogalmának történeti változását, a hagyományos és új típusú önkéntesség értelmezését, jelenkori folyamatait tárgyalja, míg a második fejezetben bemutatja annak helyét az élethosszig tartó tanulás paradigmarendszerében. A negyedik fejezet áttér az önkéntesmenedzsment gyakorlati kérdéseinek tárgyalására, s ezzel átvezeti az olvasót az empirikus doktori kutatás világába, amely azonban éppen a téma menedzsmentszempontú tárgyalása miatt gyakorlati és informatív jellegű. Nem szakavatott olvasó számára a könyv talán

leginkább érdeklődésre számot tartó része az ötödik és hatodik fejezet, amelyekben – a kutatási eredmények kapcsán – többek között az önkéntes programok stratégiai hátteréről, az önkéntesmenedzsment fő irányairól, az önkéntesek motivációiról és képzésük gyakorlati kérdéseiről szerezhet friss információt.

A könyv tudományos értékű nóvumáról, a *tanulási közegként értelmezett tudásalapú önkéntesség* fogalmáról, annak mintázatairól a hatodik fejezet beszél, s eközben a tudásalapú önkéntesség mintázatainak leírásakor az empirikus kutatási eredményekre összpontosít. A fejezet kitér az önkéntes szerepidentitás kérdésére, ennek formálódásában pedig a motiváció és a tudás szerepére. A könyv tudományos értéke kettős. Egyrészt az önkéntességet nem csupán társadalmi részvételként értelmezi, hanem neveléstudományi, azon belül andragógiai megközelítésben új nézőpontot képvisel, amely szerint korunkban az önkéntesség az egész életen át tartó tanulás mindhárom – formális, nem formális és informális – színterén megjelenő komplex tapasztalati tudást, valamint önkéntes identitást építő tanulási folyamat. A szerző az önkéntességet „nem elszigetelt cselekvésként, hanem dinamikus, folyamatjellegű tanulási térként” értelmezi, amelyben jól kimutatható a munkaerőpiacon keresett kompetenciák fejlődése és a munka világába történő tranzitja.

az önkéntességet „dinamikus, folyamatjellegű tanulási térként” értelmezi

Az önkéntesség tranzittérként történő értelmezésében kulcselemnek mutatkozik, hogy az önkéntes fiatalok a fizetett munka világához hasonló, ugyanakkor kényszerektől mentes szervezeti és munkakörnyezetekkel találkoznak, s ezáltal képez az önkéntesség hidat a munkaerőpiac felé. A szerző empirikus kutatásának eredményei alapján hívja fel a figyelmet az önkéntesség során megalapozott, megszerzett, munkaerőpiacon hasznosítható kompetenciák jelentőségére a pályaorientáció és életpálya-tervezés, valamint a munkaerőpiaci sikeresség szempontjából.

A könyv nagy értéke, hogy – lévén doktori disszertációra épül – az állításokat empirikus kutatási eredmények igazolják. A kutatási kérdések arra keresik a választ, hogy egyrészt Magyarországon mi motiválja az önkénteseket, kikre, mely korosztály tagjaira jellemző az új típusú önkéntesség; másrészt mi jellemzi a vizsgált szervezetek önkéntes programjainak gyakorlatát, és hogyan készítik fel az önkénteseket a feladatra. Végül, de nem utolsósorban kérdés, hogy az önkéntesek mit tanulnak, mivel gazdagodnak önkéntes tevékenységük során.

A kutatási eredmények vegyes módszertan alkalmazásával születtek. A szerző kvantitatív, kérdőíves módszerrel fordult a civil szervezetek, állami-önkormányzati intézmények koordinátorai (n = 32), valamint az önkéntes munkát végző személyek (n = 102) felé, míg 32 személlyel kvalitatív szövegelemzéssel feldolgozott interjú készült az Önkéntes Központ Alapítvány *Önkéntes Portfolió*jának felhasználásával. Az empirikus kutatás eredményei alátámasztják a kortárs szakirodalom főbb megállapításait, amelyek szerint az önkéntesség funkciói és értelmezési keretei átalakulóban vannak. Az önkéntes szektor olyan paradigmaváltás küszöbén áll, amelyben az önkéntesség egyre inkább

professzionalizálódik, és egymást erősítő összefüggésében értelmezhetővé válik a tudás, a tapasztalatszerzés, valamint a személyes fejlődés.

A közel 200 oldal terjedelmű, 12 fejezetre bontott könyv anyaga korszerű és érdekes, tartalma tanulható, nyelvezete és stílusa – megfelelve egyúttal a tudományosság követelményeinek – könnyen követhető, és az egyes fejezetek önmagukban is értelmezhetők. A gazdag és friss bibliográfia és a hetedik fejezetben megfogalmazott gyakorlati jellegű tanácsok, ajánlások pedig sokat segíthetnek azoknak, akik az önkéntesség világában kívánnak tájékozódni.

gazdag és friss bibliográfia

A kötetet olvasásra ajánlom azoknak a humánszakembereknek, akik a köz- és felsőoktatásban, a munka világában, a civil-nonprofit szektorban tevékenykednek, esetleg önkéntes programokat terveznek, vagy munkájuk során kapcsolatba kerülnek önkéntesekkel, s mindazoknak, akik az önkéntességet fontosnak tartják, és megújulásáról gondolkodnak.

Az említett források

D. Babos Zsuzsánna (2018): Az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata – Informális és nem-formális tanulási folyamatok az önkéntes szektorban. Doktori értekezés. ELTE PPK NDI, Budapest.

European Commission & Cedefop (2024): *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2023. Update: Overview Report.* Publications Office of the European Union, Luxembourg. DOI: https://doi.org/10.2801/64271

